

**KİTAPLAR, TEZLER
VE
BİLİMSEL ETKİNLİKLER**

Mevlevî an'anesinde Konya dergâhına "Âsitâne" adı uygun görülmüştür ve burası Celâleddîn Rûmî'nin merkadini ihtiva ettiği için de "Ulu Eşik" olarak tavsif kılınmıştır. Mevlevîliğin, ilgili bilim dallarının mensuplarını ilgilendiren bir tarihi vardır. Başlangıçtan belirli zamana kadar dergâhların yaptıkları görevler incelenip hükme bağlanır. Günümüze yakın zamanların ise ayrı özellikleri bulunmaktadır. Bu özelliklerin başında da "Meçhullük" ön plânda gelir: Her şey meçhul, kim, ne, nerede, ne zaman... Hepsi araştırma beklemektedir.

Biz bu yazımızda beş yıldan bu yana Konya'da gerçekleştirilen bir faaliyeti anlatacağız. Niyetimiz de haber vermekten çok, ilgilenmesi gereken kalplerde ve akıllarda bir cümbüş meydana gelmesine çalışmaktır.

Dergâhlar ve Mesnevî

Bilindiği gibi *Mesnevî*, Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'nin manzum bir kitabıdır. Altı defterden meydana gelmektedir. Üzerinde çok çalışılmış, muhtelif dillere çevrilmiş bu kitap, Mevlevî dergâhlarında da belirli bir terbiye içinde okutulagelmiştir. Bunun, silsileye bağlı bir müsaadesinin de olduğunu bilmekteyiz. Günde ne kadar okunurdu? Diğer kitaplar da aynı tarzda okunur muydu? gibi soruları bir tarafa bırakırsak, tekke ve zaviyelerin kapatılmasından sonra bu âdetin de yok olduğunu zannetmekteyiz. Bugün için, merasimden öte geçmeyen bir Mevlevîliğin bulunduğunu da 17 Aralık'ta Konya'da yapılan faaliyetlerden öğrenmiş bulunuyoruz. Halbuki Konya'da yüzlerce Mevlevî kökenli aile vardır, bu insanların bir o kadarı da büyük şehirlerde bulunmaktadır. Ama hiçbiri "ne mensubiyet ve ne de yol'da liderlik kavgasında" görev almamışlardır.

Mesnevî'nin dergâhta okutuluş sebebi, Kur'ân'ı ve Müslümanlığı tanıtmak olsa gerektir. Çünkü burada, Kur'ân ve hadisler ile İslâm geleneği, hikâyeler arasına serpilmiş, okuyanı ve dinleyeni sıkmayan, istenildiği zaman bırakılırsa, yeniden başladığında fazla kayıp durumu göstermeyen parçalar şeklinde verilmiştir. Aileden Farsça öğrenmesi üzerinde dikkatle durulan gençler, ilk mümareselerini, Sa'dî Şîrâzî gibi metinler yanında, *Mesnevî*'yi de okuyarak gerçekleştirirler. Fakat 1924'lü yıllardan bu yana, Âsitâne'de böyle bir faaliyeti en azından biz bilmemekteyiz.

Verilen bilgilerden öğrendiğimize göre Türbe'de en son *Mesnevî*han, rahmetli Filibeli büyük âlim ve Dergâh Post-nişini Hüseyin Sıdkı Dede'dir. Onun satıldığı için, değişik ellerde bulunan kitaplarını ve o güzel ta'lik yazısını derhal tanımaktayız. 110 yaşına kadar yaşamış olan Hüseyin Sıdkı Dede'nin kabri, Mev-

KONYA'DA MESNEVÎ DERSLERİ

Prof. Dr. A. Osman KOÇKUZU

lânâ Dergâhı'nın güneyindeki eski adıyla Mevlevî Kabristanı, şimdiki yaygın adıyla Üçler Mezarlığı'nda kuzey divara yakın bulunmaktadır. O bölüm, sanki bir Mevlevî aileler kabristanıdır.

Cami Dersleri ve Mesnevî

1959-1960 yıllarında bir müddet Fatih'te kaldık. Çünkü Yüksek İslâm Enstitüsü Fethiye/Drağman'da idi. Genelde Fatih'te namaz kılınca Çarşamba yolunu izleyerek İsmailağa'ya oradan da okulumuza gelirdik. Cuma namazlarımız da Sultan Selim Câmî-i Şerîfi'nde icra edilirdi. O tarihlerde haftada bir gün namaz sonu bir bey *Mesnevî* okuturdu. Azmi Bey olduğunu öğrendiğimiz bu zatın adını yıllar sonra "Hazmi" olarak hafızamızda düzelttik. Bu zat hakkında bazı bilgiler, edebiyat ve tasavvuf tarihi kitabında bulunmaktadır. Pek çok dersi dinlediğimi hatırlamaktayım. Ama zaman oldu bizim okulumuz oradan, ta Kabataş'a nakledildi. Biz de bu dersleri izleyemedik. Hazmi Tura adlı bu büyüğümüzün dersleri ne kadar devam etti bunları bilmemekteyiz.

Zaman geçti biz askere gittik. 1970-1972 senesinde Lüleburgaz'da bulduk. Burada bir grup esnaf ve tüccar vardı. Bu zatlar pazartesi ve perşembe günleri, bir arkadaşlarını İstanbul'a Fatih Camii'ne gönderirlerdi. Bu giden zat Fatih Camii'nde Seyyid Abdulhakim Arvâsî'nin yeğeni Cemal Efendi isimli bir âlimin derslerini kaydeder, ilçeye arkadaşlarına getirirdi. O zaman kaset yerine makaralı şeritler kullanan âletler vardı. Güç de olsa bu iş yapılmakta idi. 150 km. kadar giden bu arkadaş iki ders kaydederdi. Birisi *Kâdî Tefsiri* dersi, diğeri ise *Mesnevî* dersi. Sonra bu kişiler, Sokollu Mehmet Paşa Camii müstemilatından kirayla tutup döşedikleri odalarında dersleri dinlerler ve ondan isteyenler de faydalanabiliirdi. Ben bu dersleri maalesef hiç dinleyemedim. Abdulhakim Efendi'nin oğlunun va'zlarını birkaç kez dinledim. Onun Türkçe'sini ve şivesini bilmekteyim ama Cemal Efendi'yi maalesef dinlemek nasip olmadı.

Herkes gibi biz de gençliğimizde *Mesnevî*'yi okuduk, tercümeden yapılan bu okumanın sür'atli geçtiğini de zannetmekteyim. Yıllarca Farsça okuttuk, mecburi olarak *Mesnevî* ile az da olsa ilgimiz oldu, fakat tamamını okutma fikrimiz 2000 yılına kadar hiç gerçekleşme imkânı bulamadı.

Hayreddin Karaman ve Farsça Öğrenimi

SÜİFD / 17
240

İmam Hatip Okullarının ilk zamanlarında 4+3 şeklinde bir tertiplenme vardı. Lise hükmünde olan son 3 yılda Arapça, Batı dili, Türk Edebiyatı yanında Fars dili de okutulurdu. Daha bu sınıflara gelmeden Farsça öğrenimini aklına koyan Hayreddin Karaman ağabey bir belediye başkanından: "Burada Kürt Arif var, sen ona git, sana Farsça okutsun" irşadını alınca, kitapçılık yapan rahmetlinin dükkanını boylamış. Muhlis Koner adlı bu reis, hem sülâleden ve hem de tek ciltlik, kalınca bir *Mesnevî* şerhi bulunan lise felsefe öğretmeni idi.

Arif Etik, İplikçi Camii'nin - şimdilerde yıkılan- köşesinde kitapçı idi. Kendi ifadesiyle "üzerinde bir kabz hali vardı". Çok öfkeli ve huzursuz bu günlerinde, Hayreddin Bey'e nasılsa 'peki' demiş. Beni aileden tanınmasına rağmen dükkân darlığını bahane ederek dersi tek kişiye inhisar ettirmiştir. Biz de kararlaştırdıkları *Zebân-i Fârisî* adlı eserden bir adet bularak Hayreddin Bey'in talebesi olduk. Arif Etik ne vermişse, o hafta o dersi bize de Hayreddin Bey okuturdu. Başka kimse

var mıydı? şimdi bunu hatırlamıyorum. Bu iş epey devam etti. Sonra okulda Farsça'ya sıra geldi. Hayreddin Bey'in tavassutu ile Arif Etik E cetvelinden küçük bir maaşla okulumuza Farsça öğretmeni oldu. Bu iş onun vefatından birkaç yıl öncesine kadar devam etti. Son zamanlarında artık, Hoca etrafında yapılan propagandaya kanarak: "Emin ol kardeş, Farsça yerine Osmanlıca okutulsa daha iyi olur..." demeğe başladı, önce Farsça kaldırıldı yerine Osmanlıca kondu, sonra hepsi birden kalktı.

Farsça'nın mecburi olduğu yıllarda ben de Farsça okuttum. Böylece Farsça'mız nispeten diri kaldı. Ama yıllar boyu, bir camii dersinde *Mesnevî* okutma, hatta bunu, Konya'da, Türbe'nin yakınında yer alan Sultan Selim Camii'nin dergâhı bakan doğu tarafındaki mahfelde mütevazı bir şekilde, namaz sonu gerçekleştirmek istedim: Hoparlörsüz, namaz kılanları rahatsız etmeden, sakince ve alçak gönülle. 1970-1980'li yıllarda Kapı Camii'nde yaklaşık yedi arkadaş, haftanın her günü, ikindi namazı sonunda, bir dinî ders olmak üzere Cami Dersi başlattık. Üç yıl kadar sürdü. Tamamen isteğe bağlı olan bu faaliyetin 30-40 kişilik bir cemaati de oluştu. Cami mensupları pek hoşlanmasalar da ders devam etti. 1990 senelerinde Dursunfakih/Tahirpaşa Camii'nde *Miškâtü'l-Mesâbîh Muhtasan* okutmağa başladık. Tek ciltlik, 1300 kadar hadis ihtiva eden bu eserin aslını bize Prof. Dr. Hulusi Kılıç hediye etmişti. Çoğalttık, okuttuk. Sonra Haciveyisâde Camii'ne ve Selçuk Eğitim Merkezi'ne naklettik, ama o da bir müddet sonra bitti.

Nihayet 2000 senesinin 27 Mayıs'ında bir kurumun da isteğiyle Konya'da *Mesnevî* derslerini başlattık. Bir iki olunca bu kurum için içinden kendini sıyırdı. Çünkü ders bitmiyordu, hoca da bırakmıyordu. Bugünlerde beşinci yılı içinde olan derslerimizin, bu gidişle, Allah izin verirse Aralık ayına varmayacağını zannetmekteyiz.

Ticaret Odası'nda *Mesnevî* Dersleri

Birbiriyle hiç ilgisi olmayan iki mefhumun bir cümlede bulunması insanı şaşırabilir: Ticaret ve *Mesnevî*. Gerçi Peygamberimizi de tüccar olarak tanıma âdeti maşaallah çok yaygındır. Ama nasılsa biz kendimizi, *Mesnevî* okutmak üzere Konya Ticaret Odası'nın "Meclis Odası"nda bulduk. Burası batı tarafa bakan pencereleri olan, üzeri derimsi malzeme ile kaplı, tek kişilik masaların bulunduğu 60 kişi kadar alabilen bir oda/salon idi. Burada ilk derste 60 kişi kadar öğrenci geldi. İş başladı, ama nasılsa bir müddet sonra derse katılım gittikçe azaldı. Bunu biz normal karşıladık. Çünkü, bu derse, birkaç seferlik reklâm malzemesi zannedenler de zamanla ortadan kayboldular. İlk sefer girdiği teravîh namazında, namazın uzayıp gittiğini gören kişi, dışarıda bekleyen kardeşine şöyle demişti: "Bu iş beni sardı. Ben biraz devam edeceğim, sen istersen git." İşte bizim durum da aynen öyle oldu: Bir işe başlanmıştı, Allah'ın izniyle sona erdirmek için bize düşen vazife yapılmıyordu.

Cumartesi günü iki saate yakın ders yapıyoruz. Yaz ve kış saatlerine göre durum ayarlanmakta, 12:30-14:00 veya 13:30-15:00 arasında ders yapılmaktadır. Tabii cumartesi günü olduğu için, Oda'nın resmî yönü kapalıdır. Sadece geceyi orada geçiren ve devamlı değişen bekçileri veya gece nöbetçilerini tanıdık. Bir de bazı salonlarıyla, abdest yenileyip sularını içtiğimiz lavabolarını. Cumartesi Pazar günleri bina kış mevsiminde yanmadığı için, hatırı sayılır soğuk her zaman mevcut

olurdu. Resmî bir oda tahsisi olmadığı için de, ilk dört senede hayli sıkıntılar çektik. Tabî bu sıkıntılar önce dersi okutan kişi olarak beni sonra da talebeleri eğitti, Türkiye şartlarını daha iyi tanıdık. Gün oldu: “Mesnevî nire, Konya nire, Dünya nire?” dediğimiz bile oldu. Ekonomik bir kurum ve biz neyin peşinde idik. Mensuplarının haberleri bile yok. Ama bir buçuk yıldır, derse devam eden bir hanım kızımızın pederleri sayesinde, artık çilemiz doldu, şimdilerde problemsiz bir şekilde neresi gösterilirse orada dersimizi yapıp “Belki de kurumdan dahi hiç haberleri olmayan, üyelikleri de zaman zaman hatırlarına gelen ticaret erbabına, kurumun yetkililerinin yardımcısı olan zata, bekçilere sonsuz teşekkürler. Eğer onların nazik muameleleri olmasaydı, biz beş yılda dünyanın kaç bucak olduğunu hâlâ da öğrenemeyecektik. Allah onlardan razı olsun.

“Sizi bugün alamam.... Sizi bugün falan yere alabilirim” Bu sözleri yılda üç-beş kez duyduk hâlâ da duyarız. Bunu bize söyleyen, genelde elleri eldivenli, güzel giyimli bir baş garson bey olurdu. Biz kendisinin karşısına, saatimiz yaklaştığı için birkaç öğrenci ile dikilir ve uzun uzadıya burada *Mesnevî* okuduğumuzu, bu salonun tarafımızdan haftada bir kez bir buçuk-iki saatliğine işgal edildiğini anlatırız. O zat da yüzümüze bakar, telâş içindedir, çünkü ziyafet verilmekte, onun hazırlığı yapılmaktadır. Gelecek olan kim? Bir bakan veya yetkili bir genel müdür. Hadi hemen kendisiyle konuşvereceğimizi zannettiğimiz ve sadece televizyonlarda görüp, belki de seçim öncesinde bazılarımızın ahbapça görüşüp konuştuğumuz bir zat. Gel gör ki cumartesi günü, o saatte şef garson ile bakan ve bizim aramızda o kadar kademeli belirir ki, oralara yaklaşmak bizim için mümkün olmaz. Yemeğe falan katılmayacağız, sadece dersi bitirip gideceğiz. Ne ise bize gösterilen yer neresi ise, orada büzülüp, çabucak dersi okutup, o anda o havaya tamamen aykırı olan *Mesnevî* mi nedir? bunu bitirip, hemen kaybolmamız gerekir. İşte biz de öyle yapardık. Ama bu şartlarda -sağlığımızı bozma pahasına- kendimizi, insanımızı, insanlığı... daha neyi neyi öğrenme bahtiyarlığını elde ederdik. Çok şükür. El-Hamdu lillâh. Şükür etmekten de korkarım, çünkü şükür, bu hallerin tekrarını, çoğalarak tekrarını doğurursa, ama ona dayanamayız. Allah herkesin üzerinden uzak etsin. “Bugün sizi şuraya alabilirim.” Aslında sen bizi hiçbir yere alamazsın, hatta seni istihdam edenler de alamazlar ama ne yapalım, kader böyle.

Derslerin Muhtevası

SÜİFD / 17
242

Beş yıla yaklaşan ders döneminde, muhteva zaman zaman farklılaştı. İlk zamanlar 50 beyit kadar okurken, son zamanlarda bu 175 beyte kadar çıktı. İlk zamanlarda, her beytin veya beyitler grubunun, İslâm ilimleri, tasavvuf, ahlâk ve sosyal hayatımız açısından açıklamalarını yapar, oradan bize verilen görevi anlamaya çalışırdık. Tabî bu takdirde az beyit okunma durumu söz konusu olurdu. Ama son derslerde, yine açıklamalar bulunmakla beraber, *Mesnevî*'yi tamama erdirmeye isteği daha da ağır basmaktadır. Dergâhlarda nasıl yapılır? Eğer her gün bir iki saat okunmak suretiyle *Mesnevî* dersleri yapılırsa 1 veya en geç 1,5 yılda kitap bitirilebilir. Ama haftada bir veya iki ders suretiyle elbette dersler uzayacaktır.

Bizim derslerimizi okutan kişi, yıllarca Peygamberimizin hadislerini öğrencilerine okutmağa gayret etmiş, dinî ilimlerle irtibatlı bir kişi olmasına rağmen, İslâm'ın zühd hayatına veya -kelimeyi sevelim yada sevmeyelim- nazarî ve amelî

tasavvufa yabancı birisi değildir. Mevlevî edebiyatını mütehasşışına bilmemektedir. Kurumun tarihi, ricali ve eserleri hakkında da aşırı bilgisi yoktur. Burada en önemli nokta, müteşerri' bir tasavvuf mensubunun *Mesnevî* okutması. Sünnî bilgilerle Mevlevîlik tarihini tanımağa çalışması. Muhterem Prof. Dr. Mustafa Tahralı'nın kulakları çınlasın: "Mesnevî'yi, bir Molla Kasım mahkemesine de tâbi tutmadık". Fakat yanlış olanları da yanlış olarak anlatmağa gayret ettik. Çünkü, derslerin bitiminde hep şu sözleri söylemek suretiyle, an'aneye uyuyoruz:

İn çoniyn fermud Mevlânây-ı ma,
Kaşif-i esrarhay-i Kibriya;
İyn ne cesamet o ne remselet one hab,
Vahy-i Hak vallahu a'lem bissavab.

"Mevlâmız, sır denizinin, ilâhî sırlar dünyasının kâşifi işte böyle buyurmaktadırlar: Bu okuduklarınız ne rüyada tespit olundu, ne zar usulü bulundu, ne de fal okları atılarak ortaya kondu. Bunların hepsi Allah'ın vahyidir, ama şurası unutulmamalıdır: Doğruyu en iyi Allah bilir". Biz yine Mevlânâ'nın sözlerine dayanarak, vahy-i Hak sözünü, dâd-i Hak olarak değiştiriyoruz. Çünkü o, Peygamberlere gelen vahyin dışındaki bir anlamda kelimenin kullanılmasına kesinlikle niza göstermemektedir. Belki de tarih içinde değişime uğramış bu beyti, daha munis tarzda ifade ederek derse son veriyoruz. Burada öğrencimizi sık sık uyarmaktan geri durmuyoruz: 'Bu bilgiler yanlış da olabilir, doğru da. Ama doğruyu en iyi bilen Allah'tır ve sonunda onun huzuruna varıp, hesaba duracağız.'

Bizim uygulamamız şunu göstermiştir: Bir kişi edebiyatçı ve tasavvuf âlimi ise *Mesnevî*'yi okutması için malzemesi yeterli değildir. Mutlaka şer'î dersleri bilen kişilerin, tasavvufta ve pek çok yan bilgiye âşına olanların, Dilbilim kanunlarını az çok tanıyanların bu işi yapması daha da bereketli olmaktadır. İhtifallerde de bu çok görülmüştür. Dinî ilimleri bilenlerin katıldıkları toplantılarda herkes Mevlânâ'yı İslâm dinine bağlı bir veli olarak görür, tebliğler ağır başlı olur, aşırı beyanlardan sakınılır. Mevlânâ dinler üstü âlemlere uçurulmaz. Çünkü, orada duruma itiraz edip, doğruyu anlatacak ilim mensupları bulunmaktadır.

Öğrenciler

İlk zamanlarda isim yazdırarak altmış kişi kadar talip derse geleceğini beyan etmiş, bir süre de devam etmiş iken, işin devamı mümkün olmamıştır. Konya üniversiteye sahip iken, teknik bilimler mensubu bir kişi dışında derse iltifat eden olmamıştır. Arap-Fars ve Urdu dilleri öğrencileri olmasına rağmen, bu doğu dilleri bölümlerinden derse katılım olmamıştır. İlâhiyat Fakültesi mensubu birkaç kişi dışında bu fakülteden de derse katılım bulunmamaktadır. İhtifal düzenleyenlerden, resmî zevâttan da derse katılım yoktur. En ciddi katılım, bir devlet memurundan ve bir kaç ev hanımından gelmiştir. Hat sanatına gönül vermiş birkaç öğrenci, *Mesnevî* derslerinin de en devamlı öğrencileri olmuştur. Bazan tahsilleri hakkında bilgi sahibi olmadığım, ev kadını kardeşlerimiz derslere katılmış, zaman zaman devam edememiş, yine de ara sıra derste görünmüşlerdir. Derslerin uzaması, katılımcılar için en büyük engel olsa gerektir.

Neler Kazandık?

Öğrencilerle konuşmadım. Ama ben kendi hesabıma derslerden büyük çapta fayda gördüm. Çünkü, fizik imkânsızlık bizi pek çok üzdü, sağlığımızdan olduk, işimizi doğrultan bir ilgiyi hep bekledik, hiç bulamadık. Ama yine de Allah razı olsun, bizi kapı dışarı eden olmadı.

Sabır öğrendik. Biraz pahalıya mâl olsa da. Toplumu, insanımızı ve özellikle de idareci ve söz sahibi zümreyi tanıma fırsatı bulduk. Ayrıca, insanların dine, kültüre, İslâmî kültüre, Mevlânâ'ya ve diğer bütün değerlere, propaganda gözü dışında bir gözle, bir gönülle bakmadıklarını öğrendik. Beş yılda, özellikle Aralık ayında, "Burada *Mesnevî* okutulurmuş? bu nemenem şeydir?" diyen bir meraklı çıkmadı. Ciddi işlerin taliplerinin az olduğunu öğrendik.

Mesnevî sayesinde, Mevlânâ'nın bir yönünü tanımış olduk. Meselâ bize, "Mevlânâ hoşgörüsü" sözü hiçbir anlam ifade etmez. Çünkü biz, *Mesnevî*'de Mevlânâ'nın normal insan gibi yerine göre öfkelenmediğini, doğruyu söylediğini, hatır gönül tanımadığını, tabîî ve fitrî hallerini gördük. Dolayısıyla, böyle iddia sahiplerinin onu tanımadığını, belirli bir hizmet için onu öne sürdüğünü, onu kullanmağa çalıştığını gördük. Nakşî ve Ekberî an'aneye ve kültüre daha yakın olmamıza rağmen, Mevlânâ bizi sardı ve onun iyi tanınması halinde, Peygamberimizi daha içten tanıyabileceğimiz inancı bir kat daha kuvvetlendi. Ayrıca şu fikir bizde iyice canlandı: Ülkemizde İslâmî ilimlere hizmet edenlerin gönle, tasavvuf yoluyla ahlâkî düzeltme görevi yüklenenlerin de ilme muhtaç oldukları. Artık "Zahir Uleması" sözü birileri için söylenmesin. Artık tasavvuf mensubu olduğunu söyleyenler de, beşik kertme usulle değil de ehliyetle irşad makamına otursun ve ilmin kudsîyetini ön plânda tutsun. Çünkü, her iki kurumun da selefleri bu durumda idiler. Yani, gönül ve ruh dünyası olmayan İslâm âlimi yaşamamıştır bu ülkede. Herkesin, değişik anlamlarda bile olsa, bir rikkat dünyası olmuştur. İrşad postuna oturanlar da, Allah'tan korkmuşlardır ve "Bu yolun bu kadar temiz olduğunu bilsem, kirli ayaklarımla onu kirletmezdim" sözünü söylemişlerdir. Bu sözün sahibi olan fert, ilimde, ahlâkta, irşada salâhiyette o kadar üst düzeyde o kadar yüksek ehliyetle ki, kemali ona bu sözü söyledi. Dolayısıyla, ilim amelle, amel ihlâsla, ihlâs ahlâkla olgunlaşsa da, sonuç yine rızâ-i Bâri ile gerçekleşecek, ilâhî cezbe işi sonuçlandırıcaktır. Beş senemize mâl olsa da iyi bir iş olduğu kanaatindeyim. Edep dışı tavırlarımız için, önce Allah'tan, Rasulullah'tan, büyüklerden ve *Mesnevî* sahibinden özür beyan eder af dileriz.

"Bütün söylediklerim karşılıklı bir sohbetir ve hiçbirini öğüt niteliğinde değildir. Bu kadar serbestçe konuşabiliyordum bu, başkalarını kendime inandırmak zorunda görmediğim içindir." Montaigne

Kitle hareketlerinin oluşumuyla ilgili sayısız eserin kaleme alınmış olduğu izahatın varestedir. Ancak burada tanıtacağımız, Eric Hoffer'in orijinal ismi *The True Believer*, Türkçe'ye çevrilen ismiyle *Kesin İnançlılar*, türünün ender rastlanan örneklerindedir. Nitekim New York Times'ta kitap eleştirileri yazan Orville Prescott; bu kitabı özgün düşüncelerin açıklanması alanında Niccolo Machiavelli (1469-1527)'nin *Prens*'inden sonra yazılmış en cesur eser olarak tanıtmıştı.

Kitap, Amerika'ya göç etmiş Alman asıllı bir ailenin çocuğu olan Eric Hoffer (1902-1983)'in ilk eseridir ve 1951 yılında yayımlanmıştır. Yayımlandığında, bilim çevrelerinde egemen olan Freudyen eğilimleri sarsmış ve hayatının büyük bir kısmını liman yük işçisi olarak geçiren Hoffer'in özellikle Amerika'da meşhur olmasına neden olmuştur.

Hoffer'in amacı, ister dinî hareketler olsun, ister sosyal devrimler veya milliyetçi hareketler olsun, bütün kitle hareketlerinin ortak özelliklerini ortaya koymaya çalışmaktır. Bunu ortaya koyarken, *hayatını kutsal saydığı bir amaç için feda etmeye hazır olan kişi* olarak tanımladığı *Kesin İnançlı'nın* aktif dönemini ele almıştır. Kitle hareketlerinin birçok ortak özellikleri olduğunu iddia eden yazar, bu hareketleri bir bütün olarak görmekte, ancak aynı familya içerisinde hem yararlı hem de zararlı ve yıkıcı unsurların bulunabileceğini kabul etmektedir (Önsöz).

Dört bölümden oluşan kitabın ilk bölümü (1-23) "Kitle Hareketlerinin Çekici Yönleri" ana başlığını taşımakta ve "Değişiklik İsteği", "Başka Bir İnsan Olma İsteği" ve "Kitle Hareketleri Arasında Transfer" alt başlıklarını içermektedir.

Birinci bölümde yazar, kişilerin bir kitle hareketine katılmalarında, o hareketin kişilerin yaşam koşullarında meydana getireceği değişikliğin önemli bir güdüleyici olduğunu belirtmekte, XX. yüzyılda bu değişimi sağlayan hareketlerin devrimci ve milliyetçi karakterde olduklarını söylemektedir (1-5). İnsanlardaki değişiklik isteği onların gelecekle ilgili düşünceleriyle doğru orantılıdır. Buna göre gelecekte korkan kişiler, muhafazakâr bir tutum takınırlar ve sosyal düzenin değişmeden kalmasını arzularlar. Zenginlerin ve fakirlerin yollarının bu noktada kesişmesi onların geleceğe ilişkin korkularından kaynaklanmaktadır. Bu aynı za-

***Kesin İnançlılar*, Eric Hoffer**

(Çeviren: Erkil Günür)

İm, İstanbul 1998 (7. Basım), 204 sayfa.

ISBN: 975-7270-02-4

Doğan KAPLAN

manda var olanı korumak isteyen muhafazakârla mevcudu değiştirmek isteyen radikal arasındaki temel farktır da (6-11).

Tüm kitle hareketleri taraftarlarını aynı tip insanlar arasından seçtiğine göre; pekâla bütün kitle hareketleri birbirinin yerini tutabilir. Bir dinî hareket bir sosyal devrime veya milliyetçi harekete dönüşebilir; bir sosyal devrim militan bir gençlik hareketine veya milliyetçi hareket bir sosyal devrime dönüşebilir (19).

Kitabın ikinci bölümünde (27-68), "İnanç Değiştirmeye Hazır Kişiler" ana başlığı altında "Yoksul Sınıf", "Topluma Uyamayanlar", "Aşırı Bencil", "İmkânların Çokluğu Karşısında İhtiraslı Olmak", "Azınlıklar", "Amaç Yokluğundan Kaynaklanan Bunalım", "Suçlular" konuları işlenmiştir.

Bir ulusun biçimlendirilmesinde etkili olanlar, o ulusun üst ve alt kesimlerini oluşturanlardır. Bu anlamda orta sınıf olarak nitelenebilecek iki uç arasındakilerin, toplumun şekillendirilmesinde pasif bir tutum içerisinde oldukları görülür. Yazarın ifadesiyle en iyi ve en kötülerin topluma biçim vermesinin daha hafif bir örneği konuşulan dil sorunudur. Bir ulusun saygıdeğer orta bölümü yazı dilini kullanır. Yeni kelimeler ise okumuşlardan ve argo yaratan aşağı bölümden gelir (27).

Yazarın, *inanç değiştirmeye hazır kişiler* olarak gördüğü ve kategorik olarak sınıfladığı kişileri belki de *Topluma Uyamayanlar* adı altında genel bir sınıflamada bulunabiliriz. Buna göre daha önce sahip olduklarını kaybeden *Yeni Yoksullar* ile bir tür kölelik olan serflikten kurtulmak için 18. yüzyıl Fransız köylülerinin Fransız Devrimi'nin çağrısına katılan köylülerin temsil ettiği *Özgür Yoksullar*, yaratıcı özelliklerini kaybettiği için kendine güveni kalmamış *Yaratıcı Yoksullar*, hepsi de bir kitle hareketine katılmaya potansiyel olarak hazır olan gruplardır (27-68).

Bugün Türk toplumunda da, bireysel olarak örneklerini çokça gördüğümüz, kadınların sosyal hareketlere katılmaya elverişli olmalarıyla ilgili yazarın şu ifadeleri çok mânidardır:

"Kadınlar için evlenmek, bir kitle hareketine katılmaya benzer imkânlar yaratır, yani onlara hayatta yeni bir amaç, yeni bir gelecek ve yeni bir isim (kimlik) verir. Evde kalmış kızlarla artık evlilikte bir neşe ve tatmin bulamayan kadınların can sıkıntısı, kısırlaşmış ve bozulmuş bir hayatın bunlara kendini hissettirmeye başlamasında doğar. Kutsal bir amaca sarılmak ve enerjilerini bu amacın başarısına adanmak yoluyla, bu kişiler amaç ve anlam taşıyan yeni bir hayat bulurlar..." (64).

Bir kitle hareketinin temel karakteristiklerinden birisi de, harekete katılan bireylerin birlikte hareket etme ve nefisinden fedakârlıkta bulunma özelliklerini geliştirmek ve bunun sürdürülebilir bir özellik olmasını sağlamaktır. Kitle hareketlerinin aktif dönemlerini işlediğini söyleyen yazar kitabının 3. bölümünü (69-151), "Birlikte Hareket ve Nefisinden Fedakârlık" konusuna ayırmıştır. Bu bölümde yazar, fedakârlığı artıran etkenleri işlemektedir.

Bireydeki kolektif bir topluluğun üyesi olduğu bilinci yani aidiyet duygusu, doğum ve ölüm arasına sıkışmış bir hayattan kurtulmanın yegâne yoludur. Bu, bir dinin, ulusun, ırkın, siyasî partinin bilinçli bir üyesi olmak olarak tezahür edebilir.

Stalin'in gizli polisi önünde korkan ve silikleşen kişilerin, affedildikten sonra, Nazi orduları karşısında eşsiz kahramanlıklar gösterdikleri görülmüştür. Tezat teşkil eden bu davranışlarının nedeni, Stalin polisinin Alman ordularından daha zalim oluşu değil, Stalin'in polisi karşısında kendilerini sıradan bir Rus vatandaşı olarak gören bu kişilerin Almanlar karşısında kendilerini şanlı bir geçmişe ve şanlı bir geleceğe sahip büyük bir ırkın üyesi olarak görmeleridir (78).

Günümüzde marjinal sol fraksiyonların bağlılarına "öteki dünya" adına bir şey vaat etmedikleri halde, bağlılarının kendilerini canlı bomba olarak feda etmelerinin nedeni belki de, yazarın *Uydur-Inan Etkeni* dediği durumun devreye girmesidir. Yani gözünü kırpmadan ölümün karşısına çıkabilmek için, uydurulan ve inanılan soyut hakikat. Çünkü gerçek nefsimiz için, ne bu dünyada ne de öbür dünyada uğruna ölmeye değecek bir şey vardır. Ne zaman ki biz kendimizi sahnede rol yapan bir aktör, (yani, gerçek olmayan kişi) gibi görürsek ancak o zaman ölüm, korkunçluğunu kaybeder ve bir uydur-inan hareketi olur (80).

Bir kitle hareketinin başarılı olması ve kolektif bilinci sağlaması için, *şimdiki zamanın* kötülenmesi gerekmektedir. Ulaşılması gereken bir hedef bir ideal vardır ki, o kitle hareketi ortaya çıkmıştır. Öyleyse belirlenen hedefe ulaşabilmek için ân'ın yerilmesi şarttır (82-92).

Birlikte hareket etmeye yarayacak etkenlerden birisi de bir öğretinin etrafında örgütlenmektir. Ancak inanılacak öğretinin etkili olabilmesi için, anlaşılmaz fakat inanılır olması gerekir. İnsanlar sadece anlamadıkları şeylerden kesinlikle emin olurlar. Anlaşılır bir öğreti güçten yoksundur. Bir şeyi anladığımız zaman o bize kendi içimizden doğmuş gibi gelir. Kendi özünü inkâr ve feda etmesi istenilen bir kişi elbetteki kendi içinden doğmuş bir şeyde ebedî kesinlik göremez (97).

Kitabın dördüncü ve son bölümünde (153-194) yazar, "Başlangıç ve Sonuç" adı altında önce bir kitle hareketinin meydana gelmesinde etkin rol oynayan *yazarlar, şairler ve konuşmacılardan oluşan söz ustalanna* yer vermiştir. Söz ustaları bir hareketin başlangıcında yer alan, hareketin temelini oluşturan kişilerdir.

Söz ustalarının ve eleştirinin bulunmadığı yerlerde, iktidarlar ne kadar kötü ve başarısız olurlarsa olsunlar, kendi kendine çöküp gidinceye kadar yönetimde kalırlar. Bir yönetim de ne kadar erdemli ve başarılı olursa olsun, eğer söz ustası azınlığının desteğinin kazanmamışsa iktidardan düşebilir (155).

Yazara göre söz ustası, bir kitle hareketinin doğması ve büyümesi için gerekli olan ortamı, şu davranışlarıyla hazırlar:

1. Mevcut inançları ve kuruluşları gözden düşürüp halkın bunlara olan bağlılıklarını koparmak yoluyla.
2. İnançsız bir hayat yaşamak istemeyen kişilerde dolaylı olarak bir inanç susamışlığı yaratmak ve böylece bir inanç ortaya atıldığında, bu susamış kişilerin kalbinde güçlü bir taraftarlık etkisi yaratmak yoluyla.
3. Yeni inancın öğretisi ve sloganlarını ortaya çıkartmak yoluyla.

4. İnançsız yaşayabilecek olgun kişilerin görüşlerini küçük düşürmek ve böylece yeni aşınılık ortaya çıktığı zaman, bu olgun kişileri karşı koyma gücünden yoksun bırakmak yoluyla (168-9).

Söz ustaları ortamı hazırladıktan sonra artık iş *aşınılara* kalmıştır. Gerçek bir kitle hareketini ortaya çıkartabilecek asıl kişiler aşınılardır. Aşını kişilerin olmadığı bir kitle hareketinde, söz ustalarının fikir savaşı vererek meydana getirdikleri hoşnutsuz hava, kolayca bastırılabilir gayesiz ayaklanmalarla kendini tüketir (170-173).

Aşını kişiler bir kitle hareketi için bu kadar önemlidirler, ancak aşınıların başı boş bırakıldığı bir kitle hareketi de, hareketi temelden bozacak hiziplere ayrılmaya teşnedir. İşte bu noktada o kitle hareketinin gereksinimi *ideal eylem adamı*dır. İdeal eylem adamları tecrübeleriyle, öncülüğünü söz ustalarının, gerçekleştirilmesini de aşınıların yaptığı bir kitle hareketini toplarlama ve istikrara kavuşturma görevini üstlenirler (175-179).

Uyuşuk toplumların uyanmasında ve modernleşmesinde kitle hareketleri çoğu zaman önemli bir etken olmaktadır. Ancak iyi bir kitle hareketini kötü ve zararlı olanından ayıran, o hareketin aktif döneminin ne zaman bitmesi gerektiğini bilmesidir. Bunun en iyi örneğini Gandhi vermiştir. Aksi takdirde başlangıç itibarıyla iyi de olsa, eğer bir kitle hareketi aktif dönemini zamanında bitirmezse şiddet ve zorbalığı da doğurur (180-194).

Eric Hoffer'in burada tanıttığımız bu kitabı, bizce kitle hareketlerinin anatomisini eşsiz bir şekilde sunmaktadır. Eser, her ne kadar kesin tonlu iddialardan da oluşsa, iddialarının kuramsal olarak sadece "açıklama"dan ibaret olduğu ve kitabın XX. yüzyılın ilk yarısında kaleme alındığı unutulmadan okunması gerekli bir yapıttır.

İlahiyat Fakültelerinde her bir anabilim dalında hizmet veren öğretim elemanlarının kendi aralarında bir araya gelerek görüşüp tanışması, kaynaşması, fikir alışverişinde bulunması, kendi iç sorunlarını müzakere etmeleri, bilim dalını ilgilendiren bir takım ilmî-fikrî konuları tartışmaları amacıyla ihtisas toplantılarının düzenlenmesi, yaklaşık on yıllık bir geçmişe sahiptir. Hatta bu hususta bazı anabilim dallarında, bir gelenek oluşturma yolunda önemli mesafe kat edildiğini söylemek mümkündür. İşte bu çerçevede İlahiyat Fakülteleri İslam Hukuk Anabilim Dalı Eğitim-Öğretim Meseleleri Koordinasyon Toplantısı'nın ilki, oldukça geniş bir katılımı ile 14-15 Mayıs 2004 tarihlerinde Çorum'da gerçekleştirilmiştir.

Aslında İslam Hukuku Anabilim Dalı ihtisas toplantılarının başlangıç tarihi 1997'ye kadar uzanmaktadır. Bu tarihte S.Ü.İlahiyat Fakültesi'nin ev sahipliğinde ve her fakülteden bir temsilcinin katılımıyla bir toplantı yapılmış, bir sonraki yıl için toplanma yeri (Kayseri) de belirlenmiş, ancak çeşitli sebeplerle bu girişim sürdürülememiştir. Nihayet 2003 yılı sonlarında Bursa-Mudanya'da gerçekleştirilen "İlmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe Sempozyumu" vesilesiyle aynı fikir tekrar canlandırılmaya çalışılmış ve ilk toplantıya ev sahipliği yapmayı Çorum İlahiyat Fakültesi üstlenmiştir.

İki gün süren ve bütün İlahiyat Fakülteleri İslam Hukuku anabilim dalından asgarî bir öğretim elemanının –Konya gibi bazı fakültelerin tam kadro iştirak ettiği görülmüştür- katılımıyla (toplantıya tamamı İslam hukuku anabilim dalından olmak üzere yaklaşık 70 öğretim elemanı katılmıştır) gerçekleştirilen koordinasyon toplantısı ve sempozyum, iştirakçilerin ortak kanaatiyle organizasyon itibarıyla kusursuz bulunmuştur. Esasen bu nevi toplantılarda, ilgili anabilim dalında görev yapan öğretim elemanlarının bir araya gelmeleri, yeni yetişen genç nesil ile, anabilim dalına yıllarını hatta ömrünü vermiş hocaların buluşması, tanışıp kaynaşması, ihtisas toplantılarıyla hedeflenen temel amaç bakımından yeterli olmakla birlikte, bu hususun bir sempozyumla zenginleştirilerek ilmî-fikrî tartışma ortamının da oluşturulması gayet isabetli olmuştur. Ayrıca sempozyum gündeminin, biri anabilim dalıyla ilgili iç sorunlara, diğeri ise ilmî bir hususun tartışmaya açılması (bu çerçevede iki tebliğ sunulmuştur) şeklinde belirlenmesi de yerinde bir tercih olarak kaydedilmelidir.

Sempozyumda ikisi fıkıh usûlünün problemleri, birisi de İslam Hukuku derslerinin lisans ve lisans üstü düzeyde okutulmasıyla ilgili problemler ve bunların aşılma yollarıyla ilgili olmak üzere toplam üç tebliğ sunulmuştur.

**"I. İlahiyat Fakülteleri İslam Hukuku Anabilim Dalı
Eğitim-Öğretim Meseleleri
Koordinasyon Toplantısı ve İslam Hukuk Usûlünün
Problemleri Sempozyumu"
(14-15 Mayıs 2004, Çorum)**

Yrd. Doç. Dr. Halit ÇALIŞ

1. “İslâm Hukukunda Kaynak Kavramı ve Kaynaklar Hiyerarşisi Üzerine Bazı Düşünceler”, Doç. Dr. Ferhat KOCA, G. Ü. Çorum İlahiyat Fakültesi.

Ferhat Koca, tebliğ başlığında geçen kavramlarla ilgili bazı ön bilgiler verdikten sonra, modern hukuk sistematğinde kaynak kavramının içerdiği anlamlardan (yaratıcı kaynaklar, bilgi kaynakları, yürürlük kaynakları) hareketle İslâm hukukunda “delil” kavramının, “şer’î hükümlerin membaı” anlamıyla sınırlandırılmasının daha isabetli olacağını söylemektedir. Bu tercihin gerekçesini de, “usûl-i fıkhıdaki kaynaklar teorisinin bugünkü modern hukuk biliminin sistematğine yaklaştırılması” olarak açıklamaktadır. Bu çerçevede Koca’nın ikinci teklifi ise, “şer’î hükümlere götüren rehber” anlamıyla kaynaklar teorisi içinde yer alan bazı delillerin (kıyâs, istihsân, istislâh, maslahat-ı mürsele, sedd-i zerfa, istishâb), kaynaklar içerisinden çıkarılarak, istinbât metotları veya istidlâl yolları gibi bir başlık altında toplanmasıdır. Kaynaklar hiyerarşisini de, klasik anlayış doğrultusunda farklı açılardan tasnif ederek özetleyen Koca, daha sonra kendisi İslâm hukukunun kaynaklarını, Kur’an-ı Kerim, Sünnet, konulmuş hukukî metinler (kanun ve kanunnâmeler), örf ve âdet, ilmî ictihâd ve doktrinler şeklinde sıralamaktadır.

Kaynaklar hiyerarşisinde başta yer alan Kur’an-ı Kerim ve Sünnet’in içerdiği hukukî hüküm veya normların, tarihsel ve evrensel olmak üzere iki kategoride ele alınması gerektiği, tebliğde ön plana çıkarılan ana husus olmuştur. Bu ayrımın zaruretine işaret eden Koca, Kur’an’ın evrensel ve tarihsel olan hükümlerinin belirlenmesinde ölçüt olarak, İslâm dininin temel amaçları (makâsıd-ı şer’î) ile mukabeleyi önermektedir. Bu amaçlarla örtüşen cüz’î hükümler evrensel, böyle olmayanlar ise, Kur’an’ın ilk muhataplarının şart, imkân ve ihtiyaçlarıyla sınırlı tarihsel bir hüküm kabul edilecektir. Koca’ya göre Sünnet ise, milâdî yedinci yüzyılın sosyal, siyasal, kültürel, coğrafi, antropolojik... şart ve imkânları içerisinde, Kur’an’ın mümkün, mevcut ve makâsıd-ı şer’î’ye en uygun düşen yorum ve uygulamasıdır.

Acaba makâsıd-ı şer’î kim tarafında ve nasıl tespit edilecektir? Bunun genel ve objektif bir ölçütü var mıdır? Kur’an’ın genelinde ve umumiyetle normatif düzenleme getiren âyetlerden sonra yer alan, “bunlar Allah’ın belirlediği ölçülerdir; bu ölçülerin dışına çıkmayın” türü ifadeler nasıl anlaşılacaktır? Evrensel olduğu düşünülen adalet, kolaylık, tedricî, iyi niyet gibi ilkelerden hareketle, bireylerin birbirleriyle, toplum ve devletle ve en önemlisi Allah’la ilişkilerini şekillendirmesi hususunda bütüncül bir sistem oluşturmak mümkün müdür? Ferhat Koca’nın tebliğinde ifade edilen görüşler bağlamında bunlar ve daha sıralanabilecek bir dizi soru cevap beklemektedir.

2. “İslâm Hukuk Usûlünde Anlam ve Yorum Metotları”, Prof. Dr. H. Yunus APAYDIN, E. Ü. İlahiyat Fakültesi.

Amacını, anlama ve yorum metotları konusunda bilgi vermektense çok, bu çerçevede bazı tespitlerde bulunmak ve kimi hususları tartışmaya açmak olarak ifade eden Apaydın, fıkıh usûlünün amacı, fonksiyonu ve imkanları hususunda önemli tespitlerde bulunmuştur. Buna göre fıkıh usûlünün bir bilim olarak

ortaya çıkışı, nasları ilkten ve yeniden anlama biçiminde değil, sünnet tarafından ortaya konulan mevcut anlamın tespit, muhafaza ve yorumlanması niteliğinde olmuştur. Bu noktada anlam ile yorum farkına dikkat etmek gerekmektedir. Anlam, Hz. Peygamber (s.a.) tarafından ortaya konulmuş ve tamamlanmıştır. Bu noktada sünnet, doğru anlamın koruyucusu ve taşıyıcısıdır (es-sünnetü kâdiyetün ale'l-kitâb); bize düşen ise, bu anlamı tespit, temellendirme ve yorumlamadan ibarettir. Bunun için de, klâsik fıkıh usûlünün imkânları tüketilmeden -ki tüketilmemiştir- yeni yöntem arayışları anlamsızdır.

Bundan sonra anlamanın, Hz. Peygamber'le sınırlı olup olmadığı, onun anlamasının mahiyeti ve ne tür bir anlama süreci sonunda beyanda bulunduğu, anlam-yorum gerilimi, ya da ideal-reel hüküm çelişmesi ihtimali gibi konuları tartışma gündemine taşıyan Apaydın'ın tebliği ile ilgili olarak zihinlerde cevabı beklenen/aranan soruların başında kanaatimizce şu husus yer almaktadır. Anlam ve yorum farkı nasıl ortaya konulacaktır? Diğer bir ifadeyle anlamın bittiği, yorumun başladığı noktayı belirlemeye yarayacak genel bir ölçüt var mıdır? Varsa nedir?

Aslında genel anlamda İslâmî ilimlerde yöntem arayışları hususunda, bu arayışların sağlam bir zemine oturabilmesi için başka soruların da sorulması gerekmektedir. Acaba sorun, mevcut anlamın yanlışlığı ya da yetersizliği midir, yoksa klâsik usûl ilkelerinin gereği gibi işletilerek nasla vakıanın bir noktada buluşturulamaması mıdır? Yöntem arayışlarında uygulama zaaflarının tesiri var mıdır, varsa hangi orandadır? Buna bağlı olarak sorunun önemli bir yönünü birey ve toplum hayatında dinin taleplerinin uygulanmasında görülen bir takım zaaflar teşkil ediyorsa, yeni anlam ve yöntem arayışları; vakıayı meşrulaştırma (tebrîru'l-vâkı), modern değerlerle uyumadığı düşünülen bir takım yüklerden (!), ağırlıklardan (!) kurtulma çabasından ibaret kalmayacak mıdır? Diğer taraftan mevcut anlam yanlış ya da yetersiz ve yeni bir inşa ve yönleme ihtiyacı varsa, bu yeni faaliyetin doğruluğunun/sıhhatinin test edileceği ölçüt ya da ölçütler nelerdir?

Kanaatimiz odur ki, anlam ve yöntem etrafında yoğunlaşan tartışma ve arayışların sağlam bir zemine oturması ve sağlıklı bir ilmî-fikrî tartışmanın yapılabilmesi için, öncelikle bu ve benzeri sorulara makul cevaplar verilmek durumundadır.

3. *“İslâm Hukuku Dersinin Lisans ve Lisansüstü Düzeyde Eğitim-Öğretim Problemleri ve Bunların Aşılması Yöntemleri”*, Prof. Dr. Vecdi AKYÜZ, M. Ü. İlahiyat Fakültesi.

Akyüz'ün, kişisel tecrübeleri, müşahedeleri ve öğrencilerle yaptığı özel görüşmelerden hareketle oldukça güzel bir sistematikle sunduğu tespit ve öneriler son derece önemliydi. Aslında bu tespit ve öneriler, sırf İslâm Hukuku dersleriyle, hatta İlahiyat Fakülteleriyle sınırlı olmayıp topyekûn Türk eğitim sistemini ilgilendiren tespit ve önerilerdir.

Problemlerin ve aşılma yöntemlerinin, lisans ve lisans üstü düzeyde ele alındığı tebliğde, İlahiyat Fakültelerinde Yeni Lisans ve İlköğretim Din Kültürü ve

Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği bölümünde okutulan zorunlu ve seçmeli derslerin, kredi saatleriyle birlikte sunulduğu tebliğde, mevcut krediyle ve sıkıştırılmış müfredatla İslâm Hukuku derslerinin ancak yüzeysel bir öğretiminin yapılabilmesinin mümkün olduğu tespiti lisans düzeyinde dikkat çekilen ilk husus olmuştur. Onun için kredi saatlerinin mutlaka artırılması gerekmektedir. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği bölümünde seçmeli ders olarak okutulan ve lise düzeyindeki bir ders çağrışımı uyandıran Vatandaşlık Bilgisi dersinin, ya tamamen kaldırılması ya da bu dersle amaçlanan hedefe uygun bir isim ve yöntem belirlenmesi talebi de, tebliğde altı çizilmesi gereken tespitlerdendir.

Her konu; hoca, öğrenci, yöntem ve malzeme dörtlüsünün mükemmel uyumuyla başarılı olabilir tespitinden hareketle şu hususların dile getirildiği görülmektedir:

1. Hocalarla ilgili sorunlar: Ezberci bir anlayışa sahip olmaları, dersi öğretme yerine kendini gösterme kaygısının öne çıkması, özellikle güncel konularda netleşmeyen fikirlere sahip olmaları ve bunun öğrencide uyandırdığı olumsuz izlenim, yeni kitapları izlememe ve okumama, tartışmaya kapalılık, öğrencide okuma aşkı uyandıramama, ders dışı ilişkilerin azlığı.

2. Öğrencilerle ilgili sorunlar: Derse hazırlıksız gelmeleri, katılım azlığı ve isteksizlik.

3. Derslerin işleniş ile ilgili sorunlar: Hocalarla ilgili sorunlar olarak dile getirilen hususların, dersin işleniş konusunda da geçerli olduğu görülmektedir.

4. Ders kitaplarıyla ilgili sorunlar: Temel başvuru kaynaklarının azlığı ve yetersizliği, hocaların her ders için kendi kaleme aldığı tek bir kitabı kullanması, konuların işlenişinin sıkıcı olduğu, dil yönünden eskimiş tek tip kitap seçimi, kısa yorumlu bibliyografya kitaplarının yokluğu.

Lisansüstü düzeydeki sorunlar ve aşılma yolları hususunda ise, hocalar için ders icat edilmesi, ders ve hoca seçme imkânsızlığı, her hocaya ders verme ve Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün formaliteci yaklaşımı dolayısıyla kredi saatlerinin fazlalaşması gibi sorunlar dile getirilmiştir. Bunun yanında lisans düzeyindeki sorunlar vesilesiyle işaret edilen, hocalar, öğrenciler, derslerin işleniş ve ders kitaplarıyla ilgili sorunların, lisansüstü düzeyde de büyük oranda geçerli olduğu görülmektedir.

SÜİFD / 17

252

"İyi yetişmiş ve değerli öğrenciler, hocalarını da yüceltirler" vurgusuyla nihayete eren Vecdi Akyüz'ün tebliği, herkesin kendisine hitap eden bir yön bulabileceği tespit ve önerilerle dolu idi.

Uzun soluklu bir yolculuğun başlangıcı olmasını temenni ettiğimiz *"İ. İlâhiyat Fakülteleri İslâm Hukuk Anabilim Dalı Eğitim-Öğretim Meseleleri Koordinasyon Toplantısı ve İslâm Hukuk Usûlünün Problemleri Sempozyumu"* vesilesiyle, bundan sonraki toplantılarda dikkate alınacağı ümidiyle bazı kanaatlerimi serdetmek isterim.

1. Bu toplantılar her yıl mutlaka düzenlenmelidir.

2. Toplantı gündemi, bir iç meseleler, diğeri ise ilmî-fikrî bir konunun görüşülmesi olmak üzere iki konudan oluşmalıdır.
3. İlmî konuların müzakeresi çerçevesinde bir yıl usûl, bir yıl furû' konuları ele alınmalıdır.
4. Sunulacak tebliğler önceden bütün fakültelerin anabilim dalı başkanlıklarına gönderilmelidir.
5. Katılım hususunda sınırlama getirilmemelidir.

Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri çerçevesinde 5 Nisan 2004 tarihinde İlahiyat Fakültesi Spor Tesislerinde çok sayıda davetlinin katıldığı “Hazreti Peygamberden Günümüze Mesajlar” konulu bir panel düzenlenmiştir. Prof. Dr. Abdullah ÖZBEK başkanlığında yürütülen oturumda Prof. Dr. Zekeriya GÜLER, Doç Dr. Cem ZORLU ile Yrd. Doç. Dr. Abdülkerim BAHADIR konuşmacı olarak yer almıştır.

Selçuk Üniversitesi Etkinlikleri Kutlu Doğum Haftası Paneli

Oturum başkanı ÖZBEK, Hz. Peygamberin bedevi, başka bir ifade ile köylülük düşüncesine sahip bir toplumda tebliğe başladığı ile ilgili bilgiler vererek bu tür bir toplum yapısının temel özelliklerini şu ana başlıklar altında sıralamıştır:

Söylenenden ziyade söyleyene itibar edilir,

1. Otorite olarak kabul edilen şahsiyetlerin düşünce ve uygulamaları sorgulanmaz,
2. Güçlü daima haklıdır,
3. Bu tür toplumlar “öteki” yaratarak varlıklarını sürdürürler,
4. İnsanları ırk, bölge ve içinde yaşadıkları sosyo-kültürel yapıya bakarak değerlendirirler.

Söz konusu ana başlıkları tarihten örneklerin desteğinde açan Özbek, cümlelerini Hz. Peygamberin bedevi değerlerin yerine tevhit inancının bir yansıması olarak hak ve adaleti yerleştirdiğine dair değerlendirmesiyle bağlamıştır.

Birinci panelist olarak GÜLER, “Hz. Peygamber’in Mesajlarında Denge” konulu konuşmasında, Peygamberin denge olgusuna yüklediği anlam üzerinde durmuştur. İslâm’ın bir denge dini olduğunu özellikle vurgulayan Güler, dengeyi “fert ve toplumların davranış tarzı olarak ifrat ve tefrit gibi iki aşırı uçtan uzak durarak orta yol takip etmeleri” şeklinde tanımladıktan sonra, Hz. Peygamber’in hadis ve sünnetinde dengeli ve istikrarlı bir kişiliğin oluşmasına yönelik öğüt ve uyanlara dikkat çekmiştir. İslâm ahlâk sisteminin merkezinde denge unsurunun hayati bir öneme sahip olduğunu; bilgi eksikliği ve sağlıksız din anlayışının, aşırılık ve taşkınlığa yol açtığını ifade eden Güler, suizan, itham, baskı, sertlik ve kabalığı dengesizliğin, yani ifrat veya tefritin dışı vuran önemli tezahürleri olarak tanımlamıştır. Güler, konuşmasında hadislerden seçtiği örnekler yanında, özellikle ilk dönem İslâm âlimlerinin tecrübe ve uygulamalarından kesitler sunarak önemli tespitlerde bulunmuştur.

İkinci panelist olarak BAHADIR, konuşmasında Hz. Peygamberin model kişiliğini, yaşadığı sosyal çevre içinde ortaya koyduğu örnek tutum ve davranışlar çerçevesinde ele alarak maddeler halinde açıklamalarda bulunmuştur.

Hz. Peygamberin kişilik özelliklerini,

- güçlü ve sağlam bir inanç,
- örnek şahsiyet nitelikleri ile
- güzel ahlak ana başlıkları altında;

güzel ahlak niteliğini ise, doğruluk, güvenilirlik, affedicilik, sabır, yumuşak huyluluk, alçak gönüllülük, temizlik ve giyim-kuşamda titizlik alt başlıkları altında ayet ve fiili sünnetten örnekler vererek açıklamalar getirmiştir.

Oturumun son panelisti olan ZORLU, konuşmasında Hz. Peygamberin liderliği ile ilgili olarak yöneticilik açısından, bir devlet adamında bulunması gereken bütün özellikleri taşıdığını, devlet işlerinde adaletle hareket ettiğini, kanunlar karşısında bütün insanlara eşit davrandığını, en yakın dostlarına bile bu konuda müsamaha göstermediğini, adaleti sağlamak için son derece dikkatli olduğunu dile getirmiştir. Zorlu, herhangi bir konuda karar vermeden önce yeterli donanımına sahip olmasına ve her durumda Allah tarafından rehberlik edilmesine rağmen istişareyi ihmal etmemesini, Hz. Peygamberin en belirgin yaklaşımları arasında takdim etmiştir. Zorlu konuşmasını, "Hz. Peygamberin devlet yönetim anlayışı çerçevesinde sahip olduğu özelliklerinden bir diğeri de, bugün revaçta olan "işe adam değil adama iş" düşüncesinin tam tersine hareket ederek, görevleri ve işleri ehil kişilere tevdi etmesidir." sözleriyle tamamlamıştır.

Nusaybin'de Nusaybin Kaymakamlığı tarafından gerçekleştirilen sempozyum, hem sunulan bildiriler hem de organizasyonun kusursuzluğu nedeniyle göz doldurdu. Katılımcıların bir gün önceden ulaştığı ve bir gün sonradan ayrıldığı sempozyum organizasyonu içerisinde iki gün boyunca sunumlar, akşamları halk müziği dinletisi dışında önce Nusaybin şehir gezisi, iki gün sonunda da Suriye'de Kamışlı şehri gezisi düzenlenmiştir.

Geçmişten Günümüze Nusaybin Sempozyumu 27-28 Mayıs 2004 Nusaybin

Dr. Ahmet TAŞGIN

Sempozyum düzenleme kurulu yapmış olduğu organizasyonla Nusaybin'in tarihi kültürel yerleri ve mutfağının tanıtımı hususuna ziyadesiyle dikkat ettiğini ve programı da bu amaca matuf hazırladığını yapmış oldukları faaliyetleriyle göstermişlerdir.

Sempozyumun katılımcı sayısı ilçe ölçeğiyle düşünülüğünde oldukça yüksekti. Yurt içinden olmak üzere muhtelif üniversite ve çeşitli kuruluşlardan kırk bilim adamı, araştırmacı katılmış ve katkı sağlamıştır.

Sempozyuma katılan katılımcıların, bir kısmı Nusaybin'i ilk defa görmüşlerdir. Özellikle Nusaybin üzerine araştırma yapan akademisyenlerin Nusaybin'de bulunmak ve çevreyi gezip görmek, ayrıca Nusaybin üzerine araştırma yapan bilim adamlarıyla tanışma fırsatını yakalamış olmanın heyecanı vardı. Doğrusu bu heyecan bütün sempozyum boyunca kesintisiz devam etti. Çünkü Anadolu'nun ücra bir yerinde bir ilçede düzenlenen sempozyumunun verimliliği dikkat çekecek düzeydeydi ve beklentilerinin üzerindeydi. Bu bakımdan da katılımcılar azami derecedeki memnuniyetleriyle ayrıldılar.

Sempozyum Halk Eğitimi kültür binasında iki gün tek salonda on oturumla gerçekleştirilmiştir.

Sempozyum sunumlarının yapıldığı oturumların hazırlanışında Nusaybin tarihinin ilk çağlardan günümüze şeklinde tarihi sıraya dikkat edilmiş. Bu nedenle de tarihi dönemleri konu alan bildirilerin sunumlarının bitiminden itibaren sosyal, kültürel ve dini yapısını konu alan sunumların yapıldığı bildirilere geçilmiştir.

İlk oturumdan itibaren ilk çağ tarihine ilişkin bildiriler sunulmuştur. Anadolu-Mezopotamya tarihi açısından Nusaybin son derece önemli bir şehirdir özellikle Nusaybin yakınlarındaki Girnevas tepesinde yapılan kazılarla bu döneme ilişkin önemli bulgular elde edilmiş ve kıymetli eserler çıkarılmıştır. Yapılan kazılar Nusaybin ve çevresi tarihine önemli katkı sağlamış ve bu döneme ilişkin karanlık

kalan noktaları aydınlatmıştır. Bu sunumları ise, 1990 yıllara kadar kazı yapan ekip ve bu ekibin başında Prof. Dr. Hayat Erkanal yapmıştır. Prof. Dr. Hayat Erkanal açısından bu kazıların önemi çok büyüktü çünkü bu tarihlerde yaptığı çalışmaların birisinde kazı alanı yakınındaki arabalarına bomba konulmuş, kendisi ve öğrencileri yaralanmış hatta bir öğrencisi kollarında vefat etmiştir.

Bir sonraki oturum İslam fetihleriyle başlayan döneme ilişkin bildirilerden oluşmuştur. Bu oturumdaki bildiler, Peygamber, dört halife, Emevi, Abbasi dönemlerini kapsamaktadır. Daha sonra Türkmen hakimiyeti ve Türk Devletleri dönemini içine alan bildirilerle devam edilmiş bu süreç Osmanlı ve Cumhuriyet ile tamamlanmıştır.

Önemli başlıklardan ve oturumu oluşturan konulardan birisi de şüphesiz Nusaybin Akademisi olmuştur. Nusaybin Akademisinin tarihi, programı, hocaları, faaliyetleri özellikleri çeviriler ki Yunanca eserlerin Süryanice ve Arapça'ya aktarılması ile bunun İslam dünyasında düşünce tarihindeki etkilerini konu almıştır.

Bundan sonraki oturumlar Nusaybin'de dini-sosyal grupları içine almaktadır, Süryaniler ve Yezidiler konulu bir çok bildiri sunulmuştur. Biliriler, bu topluluklar açısından da Nusaybin'in önemi üzerinde durularak, Nusaybinli olan meşhur simaları, eserleri ve mimarisine değinilmiştir.

Nusaybin'deki Girnevas tepesi aynı zamanda cinlerin bulunduğu tepe olarak literatüre geçmiştir. Özellikle Müslümanlar için Cin suresinde anlatılan cinlerin buradan geldiklerine dair kimi rivayetlerin değerlendirildiği, Selmanı Farisi'nin Makamı, Oniki İmamların torunlarından Zeynelabidin'in kabri ve bunun Anadolu Alevileri üzerindeki etkileri gibi konulara yer veren sunumlar da olmuştur.

Bunların dışında Nusaybin el sanatları ve kültürel varlıkları üzerine yapılan sunumlar Nusaybin bibliyografyasıyla tamamlanmıştır.

Nusaybin'de düzenlenen sempozyumda sunulan bildirilerin en kısa zamanda kitaplaştırılacağı belirtildi, dileriz kitaplaştırılır da Nusaybin hakkında araştırmacı ve akademisyenler tarafından sunulan bilgiler bir başvuru kaynağı haline gelir.

Sempozyum Nusaybin Kaymakamı Ömer Ulu'nun göstermiş olduğu yakınlık ve gayretlerle gerçekleştirilmiştir. Ömer Ulu, hem açılıшта hem de kapanışta birer konuşma yaparak sempozyumun yapılma gerekçeleri üzerinde durmuş, sempozyuma katılarak katkı sağlayan bilim adamlarına ayrı ayrı teşekkür etmiştir.

Kutlu Doğum Haftası Etkinlikleri kapsamında S.Ü.İlâhiyat Fakültesi tarafından 04.05.2004 Salı günü saat 14.00'de Süleyman Demirel Kültür Merkezi Malazgirt Salonu'nda "Hz.Peygamber'den Günümüze Mesajlar" konulu bir panel düzenlendi.

İslâm Tarihi ve Sanatları Bölüm Başkanı Prof.Dr.Mehmet Ali Kapar'ın oturma başkanlığını yaptığı panele, İslâm Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof.Dr.Ahmet Turan Yüksel, Hadis Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd.Doç.Dr.Mahmut Yeşil ve İslâm Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd.Doç.Dr.Halit Çalış katıldı.

Prof.Dr.Mehmet Ali Kapar, "Hz.Peygamber'in Çevresine Sunduğu Mesajlar" konulu tebliğinde şu noktalara dikkat çekmiştir:

Hız. Peygamber 23 yıllık da'vet hayatı boyunca inzal buyurulan ayetlerle insanları İslam'a davet etmiş, onları içinde buldukları dalaletten ve yanlışlıktan hidayete ve doğruluğa yöneltmiştir. O Ahzab suresinin 21. ayetinde bildirildiği gibi Üsve-i Haseni= En Güzel Örnek olarak Beşer ve Peygamber sıfatıyla insanlara örnek olmuştur. O Peygamber olarak İslam'ı tebliğ etmiş ve hayatı boyunca getirdiği prensiplere muhalif bir davranış içinde olmamıştır.Hız. Peygamber bir beşer olarak aile hayatında eşlerine karşı iyi bir koca, çocuklarına karşı iyi bir baba ve çevresindeki ashabına karşı da müşfik bir dost ve adil bir lider örneği vermiştir. Eş, çocuk ve ashabıyla olmaktan ve onların hizmetini görmekten mutluluk duyan Hız. Peygamber, onların yokluğundan ve sıkıntı içinde olmalarından rahatsızlık duymuştur. O, çevresindeki insanlara inancıyla ibadetiyle ve davranışlarıyla hayatı boyunca örnek olmaya devam etmiştir. O, aile hayatındaki sadeliği, davet hayatındaki azim ve gayreti, yapılan kötülöklere sabrı ile ashabına örnek olmuş, insanlar arasında birlik ve beraberliğin temini için bütün gayretiyle çalmışmıştır. Rasulüllah'ın başarısının temelinde O'nun Allah'a güvenmesi ile ailesinin ve ashabının O'na olan güven ve desteği yatmaktadır.

"Hz.Peygamber'in Çevresiyle İlişkileri" başlıklı bir tebliğ sunan Prof.Dr.Ahmet Turan Yüksel, bu başlık altında Hız.Peygamber'in özellikle gençlerle ilişkisi üzerinde durmuş ve şu noktalara temas etmiştir:

Hız.Peygamber, toplumun her kesimiyle ve bu arada gençlerle de yakın temas halinde olmuştur. Hatta ilk müslümanlar incelendiğinde birkaçının elli yaş civarında, birkaçının otuzbeş yaşın üzerinde, geri kalan çoğunluğun ise otuz yaşın altında olduğu dikkat çekmektedir. Nitekim müslüman oldukları zaman Hız.Ali on,

2004 Yılı Kutlu Doğum Haftası Etkinlikleri

"Hz.Peygamber'den Günümüze Mesajlar"

Prof. Dr. Ahmet Turan YÜKSEL

Zübeyr b. Avvam on altı, Sa'd b. Ebî Vakkas on yedi ve Mus'ab b. Umeyr de yirmi yaşlarında idi.

Hz.Peygamber gerek Mekke ve gerekse de Medine döneminde, genç sahabilerden kabiliyetleri doğrultusunda değişik kademelerde yararlanmıştı. Hicret esnasında yirmi iki yaşında olan Hz.Ali, konutanlığını yaptığı Hayber Fethi'nde yirmi sekiz yaşında başarılı bir komutan olarak görev üstlenmiştir. İ.Akabe Beyati'ni takiben Medine'ye öğretmen ve tebliğci olarak görevlendirilen Mus'ab b. Umeyr, yirmi beş yaşında idi. Onun çabaları Hicret öncesinde Medine'de İslâm'ın yayılmasında önemli rol oynadı. Hz.Peygamber vefat ettiğinde daha yirmi bir yaşında olan ve vahiy katipleri arasında yer alan Zeyd b. Sâbit, Hz.Peygamber'in teşvikiyle İbrance ve Süryanice'yi öğrenmiştir. Hz.Peygamber'in gönderdiği davet mektuplarının çoğu onun kaleminde çıktığı gibi, Hz.Ebûbekir döneminde Kur'ân-ı Kerîm'in mushaf haline getirilmesi gibi önemli bir görevi de icra etmiştir. Bunların yanısıra Yemen'e hakim ve öğretmen olarak gönderilen Muaz b. Cebel, bu esnada yirmi altı-yirmi yedi yaşlarında; Suriye tarafına ve Bizans üzerine gönderilen ordunun komutasına getirildiğinde de Üsâme b. Zeyd, on sekiz yaşlarında idi.

Kısacası, Hz.Peygamber, gençleri istismar etmeden bilgi ve becerilerine göre değişik kademelerde istihdam etmiştir. Ayrıca onları Allah'a kul olarak bir gençlik yaşamaları konusunda teşvik ederken, kötü alışkanlıklardan sakındırarak beden ve ruh sağlıklarını korumalarını sağlamaya çalışmıştır.

Diğer taraftan Yrd.Doç.Dr.Mahmut Yeşil, "Hz.Peygamber'in Örnek Ahlakından Kesitler" başlığını taşıyan tebliğinde, Hz.Peygamber'in temiz bir fıtratla yaratılmış olduğuna ve sade ve kötülüklerden uzak bir hayat yaşadığına; zira onun ahlakının temelini Kur'ân-ı Kerîm olduğuna işaretle ("Sen büyük bir ahlâk üzeresin" (Kalem sûresi, 6.ayet) şu noktaların altını çizmiştir:

Cenâb-ı Hak, son peygamber olarak gönderdiği Hz.Peygamber'e Kur'ân-ı Kerîm'i indirmiş, bu kitabı insanlara tebliğ görevinin yanında, onu açıklama vazifesini de vermiştir. Bunu yerine getiren Hz.Peygamber, tebliğ edip açıkladığı mukaddes kitabı hayatında yaşayarak da bütün insanlığa örnek bir hayat bırakmıştır.

SÜİFD / 17

259

Hz.Peygamber doğru, dürüst, güvenilir bir şahsiyet olarak yaşamış; sevgi, şefkat, merhamet ve afvediciliği ile, cömert, misafirperver ve fedakar tavırlarıyla herkese örnek olmuş; samimi, mütevazi, edepli, nazik, mutedil bir hayat tarzını tavsiye etmiş; azimli, sabırlı, cesur ve her zaman adaletli bir yaşayışı bize miras bırakmıştır.

Bu noktada, Hz.Peygamber'i tanımaya, mesajının özünü kavramaya çalışmak, sadece ibadetlerimizde değil, hayatımızın tüm safhalarında örnek edinmek için çaba sarfetmek, birer inanan olarak bize düşen sorumluluklardan bir tanesidir.

Panelin son konuşmacısı Yrd.Doç.Dr.Halit Çalış, "Bireysel ve Toplumsal Yanlılıklar Karşısında Hz.Peygamber'den Ölçüler" başlığı altında sunduğu tebliğinde şu noktalara işaret etmiştir:

Kur'an ve sünnet bir bütün olarak gözden geçirildiğinde, hiçbir zaman bireyin toplumdaki bağımsız düşünülmediği görülür. Bunun böyle olması da tabiidir; zira bireyi ihmal ederek toplumsal huzuru sağlamak, toplumu dikkate almadan bireyi mutlu etmek mümkün değildir. Bundan dolayıdır ki, ilk bakışta ferdi gibi görülen hatta tamamen birey ile Allah arasında bir ilişki olarak değerlendirilen hususların, mutlaka toplumu da ilgilendiren bir boyutu söz konusudur.

Hz. Peygamber toplumsal bir hayat yaşamış ve çevresinde olup bitenlere asla kayıtsız kalmamıştır. Bu çerçevede zulüm ve haksızlığın önlenmesi, her düzeyde adaletin ikame edilebilmesi için gerektiğinde erdemliler hareketlerine destek vermekten de geri durmamıştır. Her söz ve davranış karşısında mutlaka alınması gereken bir tavır bulunmaktadır. Bu çerçevede hayra destek olmak bir görev olduğu gibi, kötülükler karşısında suskun kalmamak, zaman ve şartlara uygun aktif bir tavır geliştirmek de bir görevdir. Bu noktada önemli olan, hangi konumda ne tür bir tepki gösterilmesi gerektiğinin iyi belirlenmesidir.

Hz. Peygamber arkadaşlarına, kişiyi erdemli kılan, ona toplum ve Allah katında itibar sağlayan yegane unsurun, bizzat kendi yapıp ettikleri olduğunu öğretilmiştir. Zira bunlar, kişinin bizzat kendi kazancıdır. Aykırı tutumlar karşısında Allah Rasûlü'nün tepkisi sert olmuş, salt soy bağı sebebiyle bir müslümanın aşağılanmasına asla izin vermemiştir.

Doğru yapmak yeterli değildir; aynı zamanda doğru anlaşılmalı sağlayacak alt yapının hazırlanması ve gerekli hassasiyetin gösterilmesi de gerekir. Bu bağlamda bireysel ve örgütlü hareketlerde ithamı bertaraf edecek açıklık/şeffaflık temel bir ilkedir.

O'nun (s.a.), bireysel ve toplumsal yanılılıklar karşısında bir mü'minin yerine getirmesi gereken görev ve bunun ihmal edilmesi halinde karşılaşılabilecek olumsuzluklar konusundaki şu buyruğu asla unutulmamalıdır: "Allah'a yeminle söylüyorum ki, ya iyiliği emreder kötülükten nehyeder; zalimin zulmüne engel olur ve onu hak yola getirirsiniz; ya da dua edersiniz de sonra dualarınız kabul edilmez."

Konya Vakıflar Bölge
Müdürlüğü XXI. Vakıf Haftası
Etkinlikleri (10-16 Mayıs 2004)
kapsamında Kombassan Vakfı
tarafından 12.05.2004 Çarşamba
günü saat 14:00'de S.Ü.İlâhiyat
Fakültesi Konferans Salonu'nda
"Tarih, Hukuk ve Sosyal Açından Vakıf
Medeniyetimiz" konulu bir panel
düzenlendi.

Fakültemiz Din Sosyolojisi
Anabilim Dalı Başkanı ve aynı
zamanda Kombassan Vakfı Başkanı Prof. Dr. Mehmet Bayyigit'in oturma başkan-
lığını yaptığı panele, İslâm Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof.Dr.Ahmet
Turan Yüksel ve İslâm Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof.Dr.Saffet Köse
katıldı.

Prof.Dr.Mehmet Bayyigit, sosyal açıdan vakıfların tarihteki ve çağdaş top-
lumlardaki işlevini ele aldığı "Sosyal Açından Vakıf" konulu tebliğinde sosyal politi-
kalarımızın manevi temellere ihtiyacı olduğunu, bunun da nispeten vakıflara, tarih-
teki işlevine uygun ruh ve şahsiyet kazandırılması ve vakfın temelini oluşturan iyilik
ve hayır temayüllerinin canlandırılması ile sağlanabileceğini belirttikten sonra şu
noktalara temas etmiştir:

Bütün kurumlar değişen zaman ve şartlar içinde, yeni duruma uygun ola-
rak adaptasyon sürecinden geçmek zorundadır, yoksa işlevlerini kaybeder, varlık-
larını sürdüremezler. Diğer kurumlar gibi, vakıflar da bu süreçten geçerek, bazı
yapısal değişikliklere uğrarsa ayakta kalabilirler. Vakıfların kuruluşundan bu yana
geçen yüzyıllar, toplumların içine girdiği sanayileşme, şehirleşme, modernleşme
hareketlerinin yol açtığı, daha önceki zamanlarla kıyaslanması mümkün olmayan
değişme ve gelişmeler dikkate alındığında, bu kurumun ne kadar büyük yapısal
değişiklikler ve adaptasyonlar geçirmesi gerektiği daha iyi anlaşılacaktır. Ancak
böylelikle vakıflar, tarihteki rolüne uygun aynı ruh ve manayı da kaybetmeden
yeniden yapılanmalarıyla çağdaş topluma ve sorunlarına hizmetler sunan kurum-
lar haline gelebileceklerdir.

Prof.Dr.Saffet Köse, "İslâm Hukuku Açısından Vakıf" başlıklı tebliğinde şu
konulara dikkat çekmiştir:

Vakıf Kur'an ve Sünnet'in infak emrinin özellikle de "*Sevdiğiniz şeylerden Al-
lah için harcamadıkça asla iyiliğe erişemezsiniz*" (Al-i İmrân, 3/92) ayetinin kurum-
sallaşmış şeklidir. Tarihi süreç içerisinde özellikle Hz. Peygamber'in bizzat kendisi
ve sahabe'nin bu yolda attığı değerli adımlar daha sonrası için zengin birer örnek-
ler manzumesi oluşturmuş, İslâm Medeniyetinde vakıf kurumunun merkezî yere

"Tarih, Hukuk ve Sosyal Açından Vakıf Medeniyetimiz" Paneli

Prof. Dr. Ahmet Turan YÜKSEL

oturmasının itici güçlerinden birisi olmuştur. Bu sebeple İslâm Medeniyetinin Vakıf medeniyeti olduğunu söylemek bile mümkündür. Muhtaç durumdaki insanların yanı sıra diğer canlıların güvenli sığınakları hep bu kurumlar olmuştur. Bu konuda literatürde oldukça zengin örnekler mevcuttur.

Bazı farklı görüşler bulunmakla birlikte İslâm Medeniyet tarihinde vakıf ebedilik esasını öngören ictihada göre gelişmiş, bu sebeple vakfedilen malın gayr-i menkullerden olması gerektiği -daha sonra ihtiyaçların zorlaması ve bu yönde bir örfün gelişmesi sebebiyle menkul malların vakfına da cevaz verilmiştir- herhangi bir sebeple müsadere edilemeyeceği, vakfedenin vakfiyede öngördüğü şartların dışına çıkılamayacağı, vakfiyedeki esaslara aykırı davranmadıkça mütevellilerin değiştirilemeyeceği esaslı birer prensip olarak kabul edilmiş bunun tabii sonucu olarak vakıflar, siyasî ve idarî müdahalelerin dışında kalmışlar ve fonksiyonlarını rahat bir şekilde icra etmişlerdir. Esasen vakıf dini temelli kurumlar olduğu için vakfiye şartlarına uygun davranıp hizmetleri devam ettirecekler için hayır dualar, aykırı davranacaklar için de her kim olursa olsun ağır bedduaların konulduğu da olmuş ve esasen bu, vakfın dokunulmazlığında önemli bir rol oynamıştır.

Bu konuyla ilgili örneklerle tebliğde yer verilmiştir.

"Tarihi Açısından Vakıf" başlıklı bir tebliğ sunan Prof.Dr.Ahmet Turan Yüksel, bu başlık altında vakfın menşei ve tarihi seyri üzerinde durmuş ve şu noktalara işaret etmiştir:

Vakfın bir kurum olarak nereden kaynaklandığı ve gelişimi konusunda ileri sürülen görüş ve iddialar, İslâm Tarihi açısından da ilk vakfın Hz.İbrahim tarafından Kâbe'nin ve Zemzem kuyusunun vakfedilmesiyle başladığı şeklindeki görüşlerle birlikte, Hz.Peygamber döneminden itibaren vakıf İslâm toplumunun ve tarihinin en önde gelen kurumlarından birisi olmuştur.

Bu anlamda Hz.Peygamber'in Medine'deki hurma bahçesini ve Fedek hurmalığını hayır amaçlı vakfettiğini; Hz.Ömer'in de öz malı olan Semğ hurmalığını vakfettiğini görmekteyiz. Bu şekilde başlayan vakıf kurumu, aynı şekilde Emevîler, Abbâsîler, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde varlığını artarak sürdürmüştür.

Özellikle Türk-İslâm tarihi ve medeniyeti bunun en güzel ve çarpıcı örnekleriyle doludur. Örneğin ilk Müslüman-Türk devleti olarak kabul edilen Karahanlılar döneminde Karahanlı Hükümdarı Ebû İshâk İbrahim b. Nasr Tamgaç Buğra Han, bir vakıf medrese kurmuştur. Selçuklular döneminde de özellikle Şîh Fâtîmî hareketine karşı takip edilen sünî siyaset kapsamında ülkeninin her tarafında birçok dinî müessese ve özellikle medreseler tesis edilmiştir. Nizâmiye Medreseleri burada özellikle zikredilmesi gereken örnektir.

Aynı şekilde Orhan Gazi'den başlayarak Osmanlı Padişahları, vezirleri, zengin halk farklı alanlarda pek çok vakıf kurmuştur. Bu arada fethedilen yerlerdeki vakıf eserlere de dokunulmamıştır.

Mütevelliler tarafından idare edilen ve nâzırlar tarafından kontrol edilen vakıflar, Osmanlılar döneminde ilk defa 1587 yılında Haremeyn Evkâf Nezâreti'nin ve 1826'da da Evkâf-ı Humâyun Nezâreti'nin kurulmasıyla vakıfların idaresi gerçekleştirilmiştir. Nihayet 1929 yılında çıkartılan 429 sayılı kanunla da Başkanlığı bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Her yıl farklı bir İlahiyat Fakültesi'nde yapılan bölüm istişare toplantısı, 2004 yılında Konya Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde yapıldı. İki gün süren toplantılarda özetle aşağıdaki konular konuşuldu:

I.GÜN I.OTURUM

Öncelikle yirmi iki ilahiyat fakültesinde devam eden din eğitimi alanının alt yapısını sağlamlaştırılması gerektiği ve Din Eğitimi alanının ilahiyat sahasına ait bilgileri dışarı aktarmada en önemli alan ve araç olduğu belirtildi.

1. Bölümün hukuki statüsü,
2. Bilim dallarının neler olacağı,
3. Öğretim üyesi istihdamının olup olmayacağı tartışıldı.

Bir bilim dalının kurulması için gereken prosedürün, anabilim dalının bir üst makama yani bölüme, böyle bir alt yapılanmaya ihtiyaç vardır diye yazı yazması bölümün dekanlığa dekanlığın rektörlüğe rektörlüğün de YÖK'e yazması ve onanırsa kabul edilmesi şeklinde olduğu ifade edildi. Buna karşın bilim dalının oluşması için YÖK'ün kararına gerek olmadığı, üniversite kurul kararının yeterli olacağı belirtildi.

Temel ilahiyat bilimlerinin dört yıl verilmesi, beşinci yılda ise ihtisaslaşmanın söz konusu edilmesinin gerektiği ifade edildi.

Din Eğitimi anabilim dalının alt dallarının

1. Din Eğitimi
2. Din Eğitimine Giriş
3. Din Eğitimi Tarihi
4. Günümüz Din Eğitimi'nin Sorunları şeklinde ifade edilebileceği

belirtildi.

Din Eğitimi anabilim dalı altında bilim dallarının somut olarak belirlenmesinin başarıyı tetikleyebileceği söylendi. Örneğin "Ahlak Eğitimi" diye bir dersin olmadığı, Ahlak Eğitimi diye bir bilim dalı konulabileceği ve Din Eğitimi Teknolojisi diye bir dersin düşünölebileceği ifade edildi. Bilim dallarının lisansta oluşturulacak derslere göre değil, akademik çalışmalara göre şekillendirilmesinin, ayrıca bu bölümlemeyi tüm ilahiyat fakültelerinin ortak kararlar belirlemelerinin gerektiği belirtildi.

Avrupa Birliği ve Orta Asya gerçeği göz önünde bulundurularak "Karşılaştırmalı Din Eğitimi" diye bir bilim dalının kurularak karşılıklı ilişki ve farklılıkların ele alınabileceği ifade edildi. Yetişkinler (Yaygın) Din Eğitimi bilim dalının özellik-

Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Elemanları ve İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölüm Toplantısı Konya 1 – 2 Haziran 2004

Muhiddin OKUMUŞLAR

le diyanette görev alacak arkadaşlarımızın yetiştirilmesi adına yararlı olacağı belirtildi.

Ailede din eğitimi diye bir ders konulmasının gerektiği, çocuklarımızın (öğrencilerimizin) zaten ileride anne-baba olacaklarını fakat iki saatlik derste bunun verilmesinin mümkün olmadığı belirtildi. Bölümleme konusunda sadece akademik bir açıdan mı, yoksa lisans eğitimi açısından mı bakılacağı tartışıldı.

Getirilen katkılarda on bir tane bilim dalı olduğu ancak onbir bilim dalını okutacak eleman sorununun ortaya çıkacağı ve iki saatlik din eğitimi dersinin var olduğu ortamda on bir dersin nasıl okutulacağı konuşuldu. Din Eğitim Bilim Dalı, Din Eğitim Tarihi Bilim Dalı olmak üzere resmiyette iki bilim dalı olduğu belirtildi.

İlk önce ilahiyat fakültesinin bilim üreten bir yer mi, yoksa eleman yetiştiren bir yer mi olduğuna karar verilmesi gerektiği belirtildi. İlahiyat programının daha çok bilim amaçlı gibi görüldüğü, ilahiyat bölümünde bilim adamı yetiştirilmesi gerektiği, niçin din eğitimi dersine çok fazla yük yüklendiği ve Avrupadaki yaşanan süreçlerde bu türden derslerde pratik olguların verilmesi değil, tanımlama teorilerinin ortaya konulması gerektiği ifade edildi.

İlköğretim din eğitimi dersi içinde bilim konusunun ele alınabileceği, ilahiyat programında temel, program, uygulama, yöntem ve tekniklerin ele alınabileceği ifade edildi. Din eğitiminde içeriğin belirlenmesi kavramlara göre değil, ihtiyaçlara göre belirlenmesi gerektiği belirtildi. İlahiyatta aynı zamanda diyanete eleman yetiştirildiği için diğer kurumlarla ortaklaşa çalışmalar yapılması gerektiği ve kısaca da olsa cami, okul, kuran kursu uygulamalarına yer verilmesi gerektiği belirtildi. Bir insanı bir şeye zorlamak laikliğe aykırı ama ona bilgiyi aktarmanın laikliğe aykırı olmadığı ve yasaların bize verdiği yetkileri iyi bilip öğrenciye iyi bir şekilde verilmesi gerektiği belirtildi.

DİN EĞİTİMİ

I.GÜN II. OTURUM

Din Eğitimi Bilimi ile Din Eğitimi Dersi arasında bir ayrım vurgu yapılmıştır. Din eğitiminin teorik tartışmalarının yanında pratik boyutlarının da ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Din eğitiminin, eğitim-öğretimle ilgili diğer bilim dallarının sahiplenmediği problemleri de sahiplenmiş olması, iki saatlik din eğitimi dersi ile bu problemlerin çözüme kavuşturulmasının ise mümkün olmadığı belirtilmiştir.

SÜİFD / 17

264

Gelişmelerden anabilim dallarının haberdar edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Din eğitimi dersinin pratik meselelere mi, yoksa teorik meselelere mi yönelik olacağına karar verilmesi gerektiği ifade edildi. İlahiyat lisans eğitiminde eğitim derslerinin kaldırılmasıyla ortaya çıkan boşluğun bir şekilde doldurulması gerektiği, eğitim derslerinin ortaya çıkardığı boşluğu din eğitiminin doldurması yönündeki beklentinin sıkıntı meydana getirdiği belirtildi. Bilim dalının temel problemlerinin (teorisinin, kaynaklarının, metodolojisinin) tartışılması gerektiği belirtildi. Lisans düzeyinde ve üst düzey (vaiz, müftü gibi) görevliler yetiştirmek üzere bir programın tesisine karar verildi.

Din eğitiminde ayrı bir bölüm açmanın YÖK'e kadar gitmesi gerektiğinden bunun külfetli olacağı belirtildi. Tezsiz yüksek lisans programı üzerine konuşuldu. Toplam kırk sekiz kredilik bir ders yükünün olduğu ve bu derslerin meslek

dilini ve meslek derslerini anlamaya yönelik olduğu belirtildi. Beş-altı kişilik bir komisyon kurularak İlahiyat Fakültelerinin yeniden yapılanması üzerine çalışılmasının, bu komisyonun çalışmalarının daha geniş bir platformda tartışılmasının ve çıkan kararların dekanlar toplantısında karar haline dönüştürülmesinin gerektiği konuşuldu.

Bu yapılanma programının sonunda istihdam garantisinin verilir verilmeyeceği konusunda merak olduğu belirtildi. Bu tür toplantılarda diyanet temsilcisinin bulunmasının gerekliliğine vurgu yapıldı. Diyanet'in yaptırdığı iki buçuk yıllık hizmet içi eğitimin yasal olmadığı vurgulandı. Din hizmetleri alanında yüksek lisans yaptırılması gerektiği belirtildi. Yüksek lisans konusunda diğer fakültelerle paylaşımın yararlı olacağı ve Eğitim Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi bulunan üniversitelere dağıtılmasının uygun olacağı ifade edildi.

Diyanet İşleri Başkanlığı veya Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bir Din Eğitimi Danışma Kurulu oluşturulması önerildi. Meslek Yüksek Okullarının tekrar açılması gerektiği ve bunun için takibatın yapılması gerektiği ifade edildi. Tezsiz yüksek lisansın Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün bir kararı olduğu ifade edildi. Bu programları açmak için girişimde bulunulması gerektiği belirtildi.

Anabilim dalıyla dersi karıştırmamak gerektiği, dersin sınırlı olduğu, ama anabilim dalının kaliteli bilim adamları yetiştirdiği ifade edildi. Tek programla çok amaçlı istihdamın din eğitimcilerinin işini daha da zorlaştırdığı belirtildi. Kurumlardan gelen yazıların ilgili bölüme gönderilmediği söylendi. Pedagojik formasyonun program dışına itilmesinin çok yanlış olduğu, yaygın eğitim için de gerekli olduğu ifade edildi. Olayların bilimsel anlamda mı ele alınacağı, yoksa yaşanan pratik sorunları mı ortaya koyup çözümleneceği ifade edildi. Konulan derslerin son dönemlere konulduğu için öğrencinin din eğitimcilerini geç tanıdığını veya tanımadan mezun olduğu ifade edildi.

Amaç din görevlisi yetiştirmekse, onu yetiştirecek derslerin programa konulması gerektiği, ancak şu anda diğer dersler yok diye din eğitimi dersine diğer derslerin bütün yükünü yüklemenin anlamsız olduğu, bu nedenle de bu programın eleman yetiştirmek için yeniden düzenlenmesi gerektiği belirtildi. Hitabet dersinin dört saate çıkarıldığı ve adının "Meslek Bilgisi ve Uygulaması" olarak değiştirildiği belirtildi.

İLS ve İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği bölümü arasında fark olduğu bu nedenle İLS'lilerin öğretmenliği biz alamadıysak biz de Diyanet İşleri Başkanlığı için gerekli formasyon derslerini programımıza koyunuz dedikleri ifade edildi. Bunun gerek lisansa gerekse tezsiz lisansa konabileceği belirtildi.

Din eğitimcilerinin sorununun öğrenciye hedef gösterememek olduğu ifade edildi. Hedef oluşturmak için de "Yaygın Din Eğitimi" diye bir program düzenlendiği ifade edildi. Bu programın hedefinin din hizmetlerinin kalitesinin geliştirilmesini sağlamak olduğu belirtildi. Tezsiz Din Hizmetleri Programının, müftü, vaiz, din hizmetleri uzmanı yetiştirmek üzere iki yıllık bir program olarak öngörüldüğü ve toplam kırk sekiz kredilik ders konulacağı ifade edildi. Bu programın üniversite senatolarının onayıyla uygulamaya geçirebilecek bir uygulama olduğu söylendi. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu uygulamaya hem merakla hem de mesafeye yaklaştığı ancak, din eğitimcilerinin sadece ilahiyat programını iyi vermesini ve

gerisine onların karışmalarının gerektiğinin söylendiği ifade edildi. Tüm ilahiyat fakültelerinde ilköğretim, Ortaöğretim, İmam Hatip Lisesi Öğretmenliği ve Din Hizmetleri bölümlerinin olması gerektiği vurgulandı. Din eğitimcilerinin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın desteğini yaptıkları işlerde daha çok görmek istedikleri belirtildi. Din hizmetleri uygulamalarının yaygınlaştırılması gerektiği ifade edildi. Pek çok eğitim fakültesinde tezsiz master programının uygulandığını, bu işi yürütmeye Ankara'nın sıkıntıya düştüğünü ve bunun paylaşılmasının gerektiği vurgulandı. Bunun, bünyesinde ilahiyat ve eğitim fakültesi olan üniversitelere dağıtılması gerektiği belirtildi.

İLKÖĞRETİM

II. GÜN I. OTURUM

Din eğitimi alanındaki çalışmaların etkili yürütülebilmesi için her fakültede araştırma merkezi kurulabileceği ifade edildi. Bu merkezlerle fakültelerin ortaöğretimleşiyor olduğu tarzındaki düşüncenin dayanaklarını ortadan kaldırma ve böyle bir tehlikenin önüne geçilmesinin amaçlandığı ifade edildi. Din eğitimi ana-bilim dallarının yükünün çok fazla olduğunu, bilimsellikte uygulama arasında sıkıntı yaşandığını ve bu şekilde merkezlerin kurulmasının bu yükü azaltacağı belirtildi. Bu merkezlerin ekonomik açıdan kurumsal olarak oluşturulmasının zor olduğundan kurumsal olarak değil de internet ağında bir bilgi havuzu oluşturulsa daha iyi olacağı konusu ifade edildi. Böyle bir bilgi havuzunun anlamlı olacağı, bu şekilde bilginin paylaşılacağı ve böyle bir havuza her fakülteden bir elemanın destek sağlaması gerektiği vurgulandı. Bu merkezin düşünülmesinde önemli olanın ilk adımı atmak olduğunun ve bu merkezin hem araştırma hem de proje hazırlama merkezi olacağı, aynı zamanda tüm fakülteyi kapsayacak şekilde olması gerektiği belirtildi. Bu araştırma merkezinin misyonerlik faaliyetlerini de araştırarak şekilde çalışabileceği ifade edildi.

Çorum'da Gazi Üniversitesi'ne bağlı Alevi-Bektaşlı Araştırma Merkezi kurulduğu ve Doç. Dr. Osman Eğri'nin başkanlığını yaptığı ifade edildi. Sokrates-Erasmus çalışmaları çerçevesinde hazırlanacak projelerin kaynaklarının Avrupa Birliği'nden alınabileceği ifade edildi. Bu kurulacak araştırma merkezinin proje geliştirme merkezi mi yoksa, din eğitimi çalışmaları merkezi mi olacağı, bu konuda bir komisyon oluşturulup bir yıllık süreç içerisinde neler yapıldığı ile ilgili bilgi verilmesinin uygun olacağı belirtildi. Tübitak'ın bilgi pınarı adlı bir merkezinin olduğu ve buna üye olunabileceği ifade edildi. Erasmus, Sokrates ve Leonardo da Vinci dibi programların farklı bir işleyiş tarzı olduğu, ancak partner olunması durumunda bu projelere dahil olunabileceği ve partner olmak için Tübitak'ın bilgi pınarı sayfasında partner olmak istediklerine dair kişi ve kurumların talepte bulunabilecekleri belirtildi. Din Eğitimi Araştırmaları Merkezi kurulabileceği belirtildi. Selçuk ve Marmara Üniversite'lerinin bu işe başlamaları gerektiği ifade edildi.

İLKÖĞRETİM

II. GÜN II. OTURUM

Uygulama okullarının programının, öğrencinin tercihi bırakılması gerektiği belirtildi. Öğrenciye çok fazla pratik yaptırmanın din eğitimcilerine yarar sağlayacağı örnek olay ve drama örneklerinin öğrencilere fazlaca yaptırılması gerektiği vurgulandı.

Sosyalleşme ve staj konularında öğrencilerin daha az sosyal olduğu belirtildi. Okul deneyimi konusunda yapılan seminerde öğrencinin okula gitmeden önce konuyu anlaması ve fark etmesi adına çalışmalar yaptırılmasının önerildiği ifade edildi. Uygulamaya giden öğretim elemanlarının öğrenciyle beraber derslere girmeleri gerektiği vurgulandı. Uygulama öğrencilerinin bağımsız hareket etme alışkanlığını kazanabilmeleri için uygulama okuluna kendilerinin gitmelerinin önerildiği ifade edildi. Öğrencilerden de uygulamayla ilgili rapor istenmesi gerektiği ifade edildi. Öğrencinin gittiği okullara göre belirlenmesi gerektiği ifade edildi. Okul deneyimi dersinde empatik tutumun önemine dikkat çekildi. Öğretmen adayının kendini kimi zaman veli, kimi zaman müfettiş, kimi zaman öğretmen yerine koymasının ve kendini zihnen derse hazırlamasının gerektiği ifade edildi. Öğrenci grubunda bir kişiye başkanlık yaptırılarak müdürlük deneyiminin yaşattırabileceği belirtildi. Acar Baltaş'ın görüşünün verdiği örnekleri yaşamdan seçmeyle ilgili olduğu ifade edildi.

Uygulama öğretiminde öğretmenin tecrübelerini öğretmen adaylarına aktarma noktasında cimri davrananlar olduğu ve bunun giderilmesine yönelik Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliğine gidilerek eski öğretmenlerin mesleki tecrübelerini paylaşma konusunda hizmet içi eğitim kurslarına tabi tutulabileceği konusunun önemi ifade edildi. Soyut konuların somutlaştırılarak anlatılması gerektiği ifade edildi. Derslerde KPSS'ye yönelik konular seçilebileceği belirtildi.

Zaman zaman okul ziyaretlerinin olabileceği, diğer bölümlerdeki hocaların din eğitimi sahasına alan bilgileriyle katkı sağlayabilecekleri ifade edildi. Yeni teknolojinin öğrenciye kullanılmasının onlara büyük yarar sağlayacağı belirtildi. İlahiyat İ.D.Ö.P. deki Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme dersinin uygulama saatlerinde öğretmen adaylarının ürettikleri ders materyalleri Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde sergilenmiş, bölümün diğer öğrencilerinin de bu konuda motivasyonlarının arttığının gözlemlendiği ifade edilmiştir. Teknolojinin öğrencilere sunularak bu şekilde onların özendirilebileceği dile getirildi. İllerde öğretmenlerin bir araya getirilip bir ilahiyatçı hoca tarafından onlara eğitim-öğretimdeki yeni gelişmelerle ilgili seminer verilebileceği ifade edildi. M. Faruk Bayraktar 1986'dan beri din eğitimi toplantılarına katıldığını ve büyük aşama kaydedildiğini ve bundan kıvanç duyduğunu ifade etti. Yapılan müzakerelerin son derece faydalı olduğu ifade edildi.

İLİM YOLUNDA...